Galina Raybedyuk

THE ARCHETYPE OF THE HOME IN THE ARTISTIC AXIOLOGY OF TARAS MELNYCHUK

Izmail state liberal arts university, Ukraine

*Abstract:*The article is considered the coordinates of the artistic axiology of Taras Melnychuk, formed by the mental priorities of ukrainians. It is cleared up the interdependence between the poetry of the text and its axiological dimensions. It is defined the archetype of the home in the axiosphere of the artist, which has the local sacred modus of the textualization. It is argued that the archetype of the home and its invariants (house, dwelling, home) in the poetry of Melnychuk are the toposes of the real life of ukrainian that define the horizons of his family (clan) rootedness, his personal and national existence, his ethnic spirit. It is identified the metaphorical interaction of the archetypes of the home and mother, peculiar to the ukrainian collective unconscious. It is outlined the hypostasises of the author's version of the archetype Home in the lyrics of the poet: the spiritual home, the sacred space, the model of the harmonious universe, the symbol of the order in the human soul, the center of individual freedom (the nation), the moral base, the measure of the value of life, the world-view category. The central axiologicaly significant in the poetic experience of the artist is defined the problem a “national home” as the spiritual alternative to the chaos of homelessness (stateless).

Keywords: artistic axiology, axiosphere, archetype, myth, symbol, topos, author's text, ethos, existence, national space, subject of poetry.

Галина Райбедюк

АРХЕТИП ДОМУ В ХУДОЖНІЙ АКСІОЛОГІЇ ТАРАСА МЕЛЬНИЧУКА

Ізмаїльський державний гуманітарний університет, Україна

Резюме: У статті розглядаємо координати художньої аксіології Тараса Мельничука, сформованої ментальними пріоритетами українства. З’ясовуємо взаємозалежність між поетикою тексту та його аксіологічними вимірами. Виокремлюємо в аксіосфері митця архетип Дому, котрий має локальний і сакральний модуси текстуалізації. Доводимо, що архетип Дому та його інваріанти (хата, оселя, домівка) в поезії Мельничука – це топоси дійсного буття українця, котрі визначають горизонти його родинної (родової) вкоріненості, особистої та національної екзистенції, етнічного духу. Виявляємо метафоричну взаємодію архетипів Хати й Матері, властиву українському колективному несвідомому. Окреслюємо іпостасі авторської версії архетипу Дому в ліриці поета: духовний дім, сакральний простір, модель гармонійного універсуму, символ ладу в душі людини, осередок свободи особистості (нації), моральна

засада народу, мірило цінності життя, світоглядна категорія. Центральною аксіологічно значущою в поетичному досвіді митця визначаємо проблему “національного дому” як духовної альтернативи хаосу бездомності (бездержавності).

Ключові слова: художня аксіологія, аксіосфера, архетип, міф, символ, топос, авторський текст, етос, екзистенція, націопростір, суб’єкт лірики.

У творчості Тараса Мельничука пульсує дух неспокою митця, якому доля призначила жити на “альтернативі барикад” у тому часі, коли “протистояння системі й закону стало однією з форм соціального буття” [4, 57]. Він – “самозаглиблений поет-вигнанець, в’язень, національний пророк-месник” [8, 58], котрий в умовах «українського безчасся» (І. Дзюба) зумів гідно пройти випробування й вигарти політичних більшовицьких таборів, не втративши віри в істинні святощі свого народу. Його заповіт-імператив “йти по житті, як по вогні, – / і не стоптати білі ружі” [15, 116] суголосний із Шевченковим “ми просто йшли; у нас нема / Зерна неправди за собою” [23, 211].

Самототожність Т. Мельничука невіддільна від національної саморефлексії, що утверджувалась ним в особистому вимірі власної екзистенції через мотиви споконвічної присутності митця в “національному домі”. “На Вкраїну дорога моя, на Вкраїну – / Із усіх безнадій і надій, / Чи то в гарну, чи в ясну годину, / Бо там слово мій дім…” [15, 83]. У цих рядках поета і страдника – філософія життя й творчості, що сформувала його sacrum. Причетність до буття рідного дому, долі народу (“болить мене доля / від дому до Дону” [16, 97]), злитість із материнською землею (“тут в кожнім серці Україна” [15, 84]) визначили питомі передумови його світоглядно-естетичних та етичних пріоритетів, заклали підвалини аксіології, виплеканої мовою та звичаями Гуцульщини (“Карпати мене народили” [16, 56]). Поетика художньої модальності Т. Мельничука оприявнює рефлексивне осягнення суб’єктом лірики власного внутрішнього буття крізь призму національної онтології “вартостей, символів, пам’яті, мітів і традицій, які утворюють особисту спадщину нації, а також ототожнення індивіда з цими ознаками, спадщиною й

складниками культури” [19, 24]. Йдеться, отже, про націоохоронний етос художньої аксіології митця та її ейдологічне окреслення.

Т. Мельничук належить до кола тих поетів, котрі “за життя не живуть, вони пробивають нові дороги, вони поневіряються, вони обганяють час і сучасників, вони починають жити після фізичної смерті…” [15, 5]. Його ім’я тільки останніми роками почало входити в духовний простір нашого народу, у структуру Космо-Психо-Логосу (за Г. Гачевим) українства, а відтак і у сферу наукового студіювання. Тим часом, як справедливо підкреслює І. Малкович, упорядник номінованого Національною премією імені Тараса Шевченка видання *Князь роси: Вибрані вірші* (К., 2012), “жодна повноцінна розмова про сучасну національну поетичну школу не буде вичерпною без Князя Роси […] Внутрішня сила й досконала краса його поезії, оригінальна багаторегістрова ритмомелодика з довільно зринаючими римами, що так нагадують українські думи, свідоме опертя на прикореневі поняття-символи, особлива (внутрішня) фольклорність […] виокремлює творчість Тараса Мельничука у цілком самодостатній і ще до кінця незвіданий літературний материк” [14, 281]. Його входженням у літературний процес, за слушним зауваженням В. Медвідя, “розвидніло на поетичному небосхилі. З його приходом-поверненням стало можливо говорити про українську поезію не у контексті, не в порівнянні, не в противазі, а яко про духовне всесвітнє явище” [12, 22].

Авторська свідомість Т. Мельничука, а відтак і форми її текстуалізації пов’язані з матрично-архетипними структурами буття нації. У стагнаційний період політичних і культурних “заморозків” в Україні фундаментально незмінними, попри цькування та заборони, залишались координати його художньої аксіології, сформованої ментальними пріоритетами українства. Тому одним із оптимальних шляхів наближення до істинної сутності творчого феномена Т. Мельничука є з’ясування взаємозалежності між поетикою тексту та його аксіологічними вимірами, що співвідносяться зі шкалою духовних цінностей народу.

Ґрунтуючись на методологічних положеннях М. Гайдеггера щодо структурованості національної ментальності символічною тематизацією образів Дому, Поля та Храму [21], виокремлюємо в аксіосфері Т. Мельничука архетип Дому (Хати), який, попри локальний модус текстуалізації, формує сакральні горизонти його художнього світу. (Варто зазначити, що ці архетипні образи застосовуються ним як семантично тотожні).

Серед складників духовної тяглості нації, її культурної ідентичності архетип Дому (Хати) в ліриці поета претендує на особливий статус. Маючи в архетипній заданості синкретичну природу, він концентрує в собі широкий спектр значень: локального (рідна оселя / в'язниця), метафізичного (душа як "духовна обитель", за Г. Сковородою), міфологічного ("мале відтворення Космосу"), екзистенційного (осередок свободи людини), націоментального тощо. Центральною аксіологічно істотною в поетичному досвіді Т. Мельничука постає проблема "національного дому" як духовної альтернативи хаосу бездомності (бездержавності). Він послуговується традицією Т. Шевченка в інтерпретації держави як "політичного дому національної екзистенції". В її межах, за словами П. Іванишина, "вперше в новій українській літературі з'явилося фундаментальне ейдологічне окреслення […] української держави як "своєї хати" [9, 296], що його поет афористично сформулював у геніальному "Посланії": "В своїй хаті своя й правда, / І сила, і воля…" [22, 287].

Незважаючи на значну кількість публікацій про творчість Т. Мельничука, окреслений нами вектор студіювання поки залишається не до кінця розкритим і прописаним у літературознавстві, що й зумовлює актуальність порушеної наукової проблеми. Окремі її аспекти проаналізовані в локальних статтях М. Жулинського, І. Зелененької, С. Кута, І. Малковича та ін. Проте названі праці не формують цілісного уявлення про ейдологічну парадигму духовного простору лірики поета. Метою статті є дослідження ментальних ознак художньої аксіології Т. Мельничука через трансформацію в авторський текст архетипу Дому (Хати). Основними завданнями бачимо інтерпретацію творів поета, смислове поле яких стуктуроване образами архетипної генези,

висвітлення різних граней архетипу Дому (Хати), виявлення динаміки його трансформації та стильової адаптації в ліричному наративі митця.

У широкому плані символіка архетипного образу дому, як підкреслює сучасний філософ С. Кримський, "позначає святе довкілля буття людини, в якому вона (як хазяїн оселі) може займати чільне місце. Символічно "Дім" характеризує, за виразом Т. Шевченка, місце, де для особистості (нації чи людини) "своя й правда, і сила, і воля". За цим символом виступає сімейна цінність, сердечне єднання, родинна захищеність. Символ "Дім" характеризує антропоцентричне буття від сім'ї до національної солідарності. "Дім" – це ніша людини в Універсумі" [11, 292]. В українській духовній культурі, як зазначає І. Мойсеїв, архетип Хати належить до "стрижневих і найпотужніших […] У ході формування свідомости хата виступає спершу як синкретичне уявлення-ставлення і міфологема-символ, далі – як образ і знак, нарешті, особливо впродовж останнього століття – як ідея, ідеологема, концепт, принцип, моральна засада, естетичний критерій, світоглядна категорія" [17, 152]. Для українців хата є одним із сутнісних утілень ментальності, "дивосвітом" (І. Дзюба), "суверенним домом" (Ю. Бадзьо), "домівкою власного буття" (Є. Андрос), "українським Храмом" (В. Скуратівський), "колискою роду й народу" (С. Андрусів).

Образ хати та його інваріанти (дім, оселя, домівка) – це топоси дійсного буття українця, що визначають горизонти його родинної (родової) вкоріненості, особистої та національної екзистенції, етнічного духу. Тож цілком закономірно, що Т. Мельничук, художнє мислення якого структуроване ментальними ознаками, уводить образ хати до високого ціннісного простору свідомості через включення в символічний хронотоп образів, співмірних із духовним космосом і окремої особистості, й нації в цілому.

В Україні віками склалося так, що рідна земля мислиться у нерозривній єдності з такими константами людського буття, як "мати" й "хата". Єдиний sacrum становить вона й для суб'єкта лірики Т. Мельничука: "і не зміг я захистити / від нападу / ні мою хатину / ні матір / ні Україну" [16, 243]. Знаковим у цьому контексті постає архетип Хати, що утверджує ідею сакрального простору,

хранителькою якого є жінка. Тут виразно прочитується властива українському колективному несвідомому метафорична взаємодія архетипів Хати як корелята Землі та Матері. Силу людині спроможна дати лише рідна земля, метонімічно втілена поетом в образі євшан-зілля "з-під материнського свят-порогу" (підкреслення наше. – Г. Р.). За К.-Г. Юнгом, як відомо, архетип Землі та архетип Матері – нероздільні як першопочаток і завершення, онтологія та екзистенція людини [24]. Топос хати, з одного боку, вказує на цілком реальний локус буття суб'єкта лірики, на його нероздільність із життям матері ("коли у мене / така хата / коли у мене / така мати" [16, 81]) та звичаями свого народу, з рідним карпатським краєм – "малою" батьківщиною митця ("Тут що не хата – то цимбали, / гуцулка й перстень на руці. / Боги з ікон шумлять губами / на запах тмину й чебреців" [15, 84]). У поетичних рефлексіях Т. Мельничука впізнають батьківську хату, в якій господарювала його мати, "справжня гуцулка, ґаздиня. Хата теж була гуцульська (дерев'яні лави, стіл, розписані квіти на кахлях)" [18]. Образ батьківської хати часто зринав у роздумах поета (особливо у стані фізичної неволі в далеких "сибірах", у "малій зоні") про буденне, минуще й водночас найсуттєвіше. З цим образом у нього пов'язані найкращі спогади і найсвітліші почуття. Міркуючи про вічно суще, ліричний герой завжди згадує про рідну домівку, де "на призьбі / вичухується сонце" [16, 121].

Материнська оселя в поезії Т. Мельничука, локалізуючись у конкретному земному просторі, постає водночас духовною субстанцією, досконалою моделлю гармонійного (нерідко – віртуального) світу (особистого й національного), творчо реалізується в руслі міфологічних уявлень як "мале відтворення Космосу" (В. Войтович). Для суб'єкта його лірики рідна хата є місцем безпеки, символом захисту від хаосу й загрози всепоглинаючого лиха. У стилі гуцульських реліктових вірувань та ритуально-міфологічних звичаїв він наділяє магічною семантикою деталі хати (вікно, долівка, стріха, стеля), естетизує їх, вводить у символічний хронотоп природного світу ("Світить йому і світить у хаті гір. / А місяць ковтає в шибку золотим копитцем: / "Ну що це з тобою? / Що це, агій…" [16, 46]). Своєрідний колорит поетичної аури формують

олітературнені персоніфікації, фольклорна діалогічна форма наративу, діалектні вкраплення, що надають лірриці особливої принадності, заряджаючи якоюсь незбагненною гіпнотичною силою, позбавляючи від “естетичного шокування” (Д. Дроздовський) та “зіпсованості нашаруваннями цивілізації” (І. Андрусяк). У вірші-присвяті *А звідки… (Матері моїй*) ліричний герой у стані екзистенційного відчаю болісно переживає відірваність від власного дому, загубленість у чужих світах, бо ж, як пише О. Забужко, “будь-де почувають себе “як удома” тільки бездомні” [7, 111]. Рідні пороги для нього є недосяжним простором, трансцендентною реальністю, відстань до якої можна подолати лише подумки. Поет творить ілюзію присутності, окреслює візію віртуального майбутнього, пов’язаного з поверненням із чужинецького краю: “…а я їду додому … / й мати стріне: “Добре, що ти не забув, / де живу, сину…” [15, 48]).

Тонко відчуваючи в предметах і явищах національно-родове, Т. Мельничук з неабиякою проникливістю вдається до народної семантики, відтворюючи духовну енергію образу хати, що, як і образ матері, в національному світогляді асоціюється із символом чистоти й святості. Цьому сприяє стилістичний потенціал колоративів із значеннями світлості й безмежності, що є потужним смисловим маркером авторської презентації образу хати (дому) “як антропоцентричного буття з його моральними чеснотами” [11, 295]. У сполучуваності з лексемою “хата” найчастотнішою в лірриці поета є біла барва, котра у відповідних мікроконтекстах набуває всеохопного значення сакральності (“Пливе висока біла хата” [13, 21]; “хату гір моїх вибілив сніг” [16, 46]; “біла хата скупана в барвінку” [16, 171]; “пропустіть мою хату біленьку / освячену синім дощем…» [15, 90]). Для наших предків біла барва, як відомо, завжди вважалась означником священних об’єктів, до яких у поетичному космосі митця й належить сакралізований образ рідної оселі. Керуючись цими уявленнями, віддавна білять в Україні хати, що й набуло художнього втілення в поезії Т. Мельничука (“Побіліть її (хату. – Г. Р.), мамо, / хай іде собі в далеч століть…” [15, 90]). Сакральне поле тексту актуалізує заступницьку місію матері (“мама післали золоте віконце / що у нашій хаті […]

мама прислали своє серце і життя…” [14, 95]), що її увиразнює архетипний праукраїнський контекст.

Образ дому як символ родової традиції, ідеального космосу переводиться Т. Мельничуком із географічного (українського, гуцульського) рівня у площину міфологічно-універсальну, відтак постає як місце перетину земного й небесного, профанного й сакрального (“якби тут мамо / було небо / то наша хата / стала б ще небесніша” [16, 173). Міфопоетична вертикаль набуває образного втілення в етнічному просторі тут-буття суб’єкта лірики, в карпатському Космосі, центром світобудови якого є улюблене поетове дерево – смерека. Архетипний образ дерева, з одного боку, аналогізується зі світовим деревом, за міфологічними уявленнями відкритим у нижній і верхній світи, а з другого – виражає етнопсихологічну екзистенцію українця-горянина: “Пливе висока біла хата / в зеленім морі смеречин. / Звисають роси, як суниці. / У небі – журавлів вінок: / то жур мій лине до вдовиці – / до тебе, мамо, під вікно” [13, 21].

Відомо, що в міфології хату (дім) вважали “жіночою” сферою існування Всесвіту, пристанищем Великої Богині-Матері” [10, 340]. В народній картині світу українців, за словами С. Андрусів, “основоположне місце займав культ Хати (Дому) – малого світу, органічно вписаного у великий світ” [2, 85]. Така сув’язь у поезії Т. Мельничука уособлює містичну причетність первісної людини до ґрунту, в якому, за давніми уявленнями, утримувався дух предків: “Пив я синю воду із криниць глибинних, / а мені здавалось – вдома з-під калини” [15, 83]. У цьому контексті архетип Хати виступає загальною категорією, що структурує впорядкований простір, гармонійний Універсум, співмірний хіба що зі сковородинівським: “роса пасе дзвінки і хата / хова за пазуху село / говорить мовчки з богом м’ята / і з вітром гомонить крило” [16, 114]. Для суб’єкта лірики він є утіленням повноти буття, а тому й мислиться як “центр Всесвіту” (М. Еліаде), трансцендентна реальність.

Світогляду митця притаманний архетипний давньоукраїнський пантеїзм, що повертає читача до ідеального космосу, первозданного буття з допомогою незужитих, цілком індивідуальних “приголомшливих асоціацій” (І. Калинець),

котрі засвідчують “унікальний різновид живої, з божевільно щедрими розсипами метафор, поезії” [14, 271]. Нерідко такі метафоричні структури розгортаються у цілісний текст, навіюючи читачеві те, що “розповісти неможливо” (О. Потебня), тому виконують ключову роль у презентації усталеної світобудови: “ось уже світ / поволі вихміляється / на призьбі / вичухується сонце / соняшники / жовтими фарами / світять бджолі / щоб вона не заблудила / додому / та й сам я вернувся / з чужини” [16, 121].

У художній аксіології Т. Мельничука виокремлюємо смисловий вимір архетипу Хати як національного Дому. Через нього поет утверджує національну ідентичність народу, його право жити в екзистенційному та географічному просторі своєї держави як власного дому буття, де “й сама Вкраїна – вулик золотий” [16, 95]. Ліричний герой, переживаючи фізичний та екзистенційний стан присутності в рідному просторі, невмолимо прагне “нагріти хату і Україну” [16, 78], “збудувати ластівці / золоту хатку” [16, 158]. Аксіологічний вимір образу хати як України в поезії Т. Мельничука, опертий на фольклорно-міфологічне смислове наповнення цього архетипу, свідчить про творче засвоєння поетом сталої мистецької традиції. В ній зафіксовано високі моральні основи народу, його дорогі святині, уособлені в упізнаванних ментальних символах: “а на столі хліб / у мережаній сорочці / і під стріхою / ластівка будує собі / маленьку Україну” [16, 151]. Тут, як і багатьох інших віршах, хата постає природним локусом буття нації. Символізуючи віковічний налагоджений побут українського народу, вона оприявнює свого роду міфологічне явище, що зв’язує “нитку часів”. Ідилічна картина національного світу формується шляхом трансформації в авторський текст фольклорно-міфологічного мотиву запросин до хати “чистої” пташки. За міфологічними уявленнями наших предків ластівка “приносить на своїх крилах радість”, а там, де “оселиться ластівка, неодмінно буде щастя” [5, 408]. Активно послуговуючись традиційною символікою, поет вдається до індивідуальних засобів окреслення українського житла, збагачуючи семантичне наповнення образу дому додатковими смислами (“на хаті / трон лелеки” [14, 152]).

Архетип Дому в художній аксіології Т. Мельничука має дихотомічну природу й відтворює космогонічну модель буття (Космос / Хаос). Відтак він трансформується в деяких віршах за принципом оберненої символіки й постає як знак бездомності (“мій храм / моє прикуте небо / тут десь старцює” [16, 108]). Усвідомлюючи небезпеку фізичної та духовної руйнації України, поет будує сюжетику творів відповідного смислового поля на основі архетипної опозиції *свій / чужий.* Він пов’язує ідейні акценти зображуваного з ворожою “дикою” країною-поневолювачкою, котра зруйнувала рідну хату (“Москаль прийде, нагріє руки, / присяде на руїну круком” [16, 52]), уярмила її мешканців (“А я… а я… / неначе раб – у кліті. / І умирають зорі на вікні” [16, 60]). Трагізм національної бездомності увиразнюється маркованою лексикою на означення ворожого простору (“руїна”, “смерть”), підсилюється образами, що мають фольклорно-міфологічну ґенезу й символізують негативне начало буття, руйнівні стихії: “хата тремтить і тремтить / на вітрах-хуртовинах / так ніби вмирає…” [16, 118].

Образ хати в поезії Т. Мельничука актуалізує уразливу для українства тему бездомності як бездержавності (“…нема Вкраїни вдома” [16, 95]). Свого часу М. Євшан у статті “Великі роковини України” писав: “Наша земля не тому стала не нашою, що на ній засів поляк чи москаль, а тому, що ми перестали почувати себе ґаздами на ній... ” [20, 107]. Втрата нацією відчуття державного (а відтак і духовного) Дому становить, як вважає поет, найбільшу загрозу державності, сприяє формуванню комплексу “ідеального чужинця” як антипода господаря (“…куди не піду / не можу знайти свого дому” [16, с. 92]), здатного відмовитись від своїх пракоренів (“…і жебраком йде до Москви Суботів” [16, 95]). Такий “не власне український”, асемантичний простір відповідає архетипній моделі первісного хаосу. Елементи цієї нерозчленованої сутності передаються через символ мороку: “…вікно / Що виходить просто у мову / точніше у морок / у пітьму і в примари / а дверима / (чи може то нари?) / хтось все життя / рипає…” [16, 117]. Подібним асемантичним простором виступає й образ “убитої хати” (вірш *Хто вкрав мій сад*), що асоціюється з національною бездомністю українства (“убито хату, вбито кров…” [16, 115]).

Втрата державного (національного) дому для поета рівнозначна втраті людиною себе самої, адже “властивість особи (індивідуальної чи колективної) – її неподільність, тому розривання простору супроводжується і розриванням свідомості, вивільняє реакцію розпаду особистості” [1, 72]. Звідси – мотиви роздвоєння суб’єкта лірики, його відчуття втрати зв’язку із “першо-світом” (Г. Башляр), що підсилювалось біографічними реаліями. Для поглиблення драматизму невільничого буття в’язня Т. Мельничук застосовує полюсність локусу дому: *замкненість / безмежність, близькість / ворожість* (“тюремні нари – не гуцульська лавиця” [16, 53]). Неабиякого стилістичного ефекту він досягає за допомогою низки антропоморфних метафор (“Он вже видніються з-за ґрат / білі руки хат” [16, 66]).

Ліричний герой усе ж прагне через вітальну екзальтацію з допомогою архетипного образу дому вирватись із “дивної хати”, що “ніколи не має спокою / ні світу” [16, 115]. Суть цитованого вірша із символічною назвою “Дивна хата” закодовано в “кафкіанському абсурді, насправді глибокому підсвідомому “порядкові” входження у витіснені в міфи реалії, у якому всі ці несумісності в хаті (Україні, Всесвіті, Богові) зживаються” [3, 15]. У деяких поезіях звучить оптимістичне сподівання на те, що народ таки утвердиться у своїй хаті (Україні) зі своєю правдою, і що ніякі чужинці ніколи не позбавлять його рідного дому. Такого роду імперативне “ієреміївське пророкування” (П. Куліш) звучить у вірші *Живу у такій*…: “Звив гніздо / живу у хаті / котру / хоч ти рубай / пали / хоч ріж / не вступиться / ані з Карпат / ні з України / ані з франкових роздоріж / живу…” [16, 139].

Подібні профетичні візії Т. Мельничука щодо України як власного національного Дому, їх сакральна націєтворча сила на тлі сучасних глобалізаційних процесів та оманливих пасток псевдопатріотизму видаються особливо важливими, а тому заслуговують пильної уваги. Глибоких наукових студій вимагає й осмислення націохоронного етосу художньої аксіосфери того чи того письменника, адже “поза національним ґрунтом не можна говорити не тільки про творчість, а й про культуру, духовність узагалі” [6, 177]. Тема,

гадаємо, перспективна ще й з огляду на свою контроверсійність щодо літератури постмодернізму та нігілістичних дискурсів «амбітних аутсайдерів західної науки» (Л. Костенко).

Bibliography and Notes

1. Андрусів Стефанія, *Модус національної ідентичності: Львівський текст 30-х років XX ст*., Львів: Львівський національний університет імені Франка; Тернопіль: Джура 2000, 340 с.
2. Андрусів Стефанія, *Що ми без матері у світі,* "Жовтень" 1989, Ч. 9, с. 82-89.
3. Андрусяк Іван, *Про "птахів, затиснутих дощами", або що існує "у проміжку між травами". Поети "витісненого покоління": Антологія*, Харків 2009, с. 3-39.
4. Бондар-Терещенко Ігор, *Летризм чи бутлегерство,* "Слово і час" 1995, Ч. 8, с. 37-41.
5. Войтович Валерій, *Українська міфологія*, Київ: Либідь 2005, 664 с.
6. Дончик Віталій, *Доля української літератури – Доля України: Монологи й полілоги,* Київ: Грамота 2011, 640 с.
7. Забужко Оксана, *Хроніки від Фортінбраса: Вибрана есеїстика*, Київ: Факт 2006, 352 с.
8. Зелененька Ірина, *Україна як поліваріантний націєтворчий образ у ліриці Тараса Мельничука*, "Слово і Час" 2005, Ч. 12, с. 57-62.
9. Іванишин Петро, *Національний спосіб розуміння в поезії Т. Шевченка, Є. Маланюка, Л. Костенко: Монографія*, Київ: Академвидав 2008, 392 с.
10. Кравець Леся, *Динаміка метафори в українській поезії XX ст.: Монографія*, Київ: ВЦ "Академія" 2012, 416 с.
11. Кримський Сергій, *Під сигнатурою Софії,* Київ: Видавничий дім "Києво-Могилянська академія" 2008, 718 с.
12. Медвідь В'ячеслав, *Князь роси: Есе*, "Сучасність" 1992, Ч. 10, с. 18-22.
13. Мельничук Тарас, *Із-за ґрат: Поезії*, Торонто; Балтимор: Смолоскип 1982, 83 с.
14. Мельничук Тарас, *Князь роси. Вибрані вірші: спогади, нариси,* Київ: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА 2012, 288 с.
15. Мельничук Тарас, *Твори*: В 3-х т., Т. І, Коломия: Вік 2003, 256 с.
16. Мельничук Тарас, *Твори*: В 3-х т., Т. ІІ, Коломия: Вік 2003, 256 с.
17. Мойсеїв Ігор, *Рідна хата – категорія української духовности*, "Сучасність" 1993, Ч. 7, с. 151-153.
18. Пилатюк Михайло, *"Несімо любов планеті": Спогад про лауреата Національної премії України ім. Т. Г. Шевченка*, "Літературна Україна" 2001, 5 квітня.
19. Сміт Ентоні Д., *Націоналізм: Теорія, ідеологія, історія*, Київ: "К. І. С" 2004, 170 с.
20. Федюшка-Євшан Микола, *Великі роковини України*, "Дзвін" 1993, Ч. 10-12, с. 104-108.
21. Хайдеггер Мартин, *Разговор на проселочной дороге,* Москва: Высшая школа 1991, 192 с.
22. Шевченко Тарас, *Твори*: В 5-ти т., Т. 1, Київ: Дніпро 1984, 351 с.
23. Шевченко Тарас, *Твори*: В 5-ти т., Т. 2, Київ: Дніпро 1984, 301 с.
24. Юнг Карл Густав, *Архетип и символ*, Москва: Ренессанс 1991, 392 с.

Галина Райбедюк – кандидат філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови та літератури Ізмаїльського державного гуманітарного університету.